

הפורחת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוז
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום חמישי כ"ט תמוז תשע"ח | דף היומי בבלי: זבחים צ.
דף היומי בהלכה: מתחילת סימן שי"ח עד סעיף ב'.
מוסר: לקוטי אמרים מתחילת פרק י"ב עד "וראיה לזה".
קנין חכמה הלימוד השבועי: פרק י' והנה ודאי כי מלאכה' עד פרק יא' והנה דברתי עד הנה'.

הדף היומי בהלכה

שכן חילוני הדליק את האור בחדר המדרגות בליל שבת - כיצד יש לנהוג?

היה בחדר המדרגות אור מועט באופן שהיה ניתן לעלות גם ללא האור הנוסף שהודלק, רשאי לעלות במדרגות; אך אם לא היה אור כלל בחדר המדרגות, לכתחילה ראוי להמתין עד שיכבה האור, ואם עולה כאשר האור עדיין דלוק, עליו לעלות אט אט, כדרך העולה המדרגות בחשכה. [שו"ע שיח, א, משנ"ב ד-ה, וביה"ל ד"ה המבשל; ביאורים ומוספים דרשו, 12 ו-15; ראה ארחות שבת כה, ח רלח]

ישראל שעשה מלאכה דאורייתא בשבת במזיד - קנסוהו חכמים שלא ישתמש במלאכה זו לעולם; ויש אומרים שאף בני ביתו בכלל הקנס. ולאחרים אסור להשתמש במלאכה רק עד למוצאי שבת. ואיסור זה מכוּנה 'מעשה שבת'. וישראל שעשה מלאכה דרבנן במזיד, או מלאכה דאורייתא בשוגג - אסור לו ולאחרים להשתמש בה בשבת, אך במוצאי שבת מותר אף לו להשתמש בה. דוגמה לאיסור זה: הדר בבנין שדר בו גם ישראל המחלל את השבת, והוא מדליק את האור בליל שבת בחדר המדרגות - אם לפני הדלקת האור כבר

הדף היומי בהלכה

אדם שעשה מלאכה בשוגג בשבת - האם רשאי להנות ממנה?

לבטל את המלאכה במידת האפשר, וכגון - בדוגמה הנ"ל - לעקור את העץ. ובשעת הצורך, ניתן להקל בנוגע למלאכה דאורייתא שנעשתה בשוגג, ולהשתמש בה אף בשבת. וכן ישראל שעשה מלאכה דרבנן בשוגג, או שעשה אף במזיד מלאכה מסוימת שקיימת לגביה מחלוקת הפוסקים אם היא אסורה בשבת - (בדרך כלל) מותר להשתמש בה בשבת. [שו"ע שיח, א, משנ"ב ב, ג, ו רז, וביה"ל ד"ה אחת; ביאורים ומוספים דרשו, 1]

כאמור, ישראל שעשה מלאכה דאורייתא בשוגג - אסור לו ולאחרים להשתמש בה בשבת, ומיד במוצאי שבת מותר לכולם להשתמש בה. ושוגג, פירושו, מתוך חוסר ידיעה, או מתוך שכחה שהיום שבת. ברם, במלאכה שאין לאיסור השימוש בה בשבת שום משמעות, כיון שבלאו הכי לא ניתן להשתמש בה רק לאחר זמן ממושך - וכגון נטיעת עץ - דין השוגג כמזיד, שאסור לעושה המלאכה להנות ממנה לעולם; ויתרה מזו - עליו

הדף היומי בהלכה

האם מותר למזוג מים רותחים לכוס חד פעמית?

כלל לפעולת הריכוך, ואין לו כל תועלת ורצון בשינוי הנוצר בכלי; וכן משום שבדרך כלל הריכוך אינו במידה הנדרשת להמסת פלסטיק לצורך יצירת צורות בו, ואינו נחשב כבישול. אולם, יש אומרים שאם ודאי הדבר שהכלי יתרכך ותשתנה צורתו - אסור לערות לתוכו, או לערבב באמצעותו, נזל רותח. [משנ"ב שיח, א; ביאורים ומוספים דרשו, 2]

איסור בישול בשבת, אינו אמור ביחס למאכלים ומשקאות בלבד, אלא גם ביחס לדברים אחרים שתכונתם משתנה על ידי הבישול; ולכן, המתין את המתכת, או ממים שעווה, עובר על איסור בישול. ועם זאת, הורו פוסקי זמננו, שמותר לערות נזל רותח לתוך צלחת או כוס חד פעמית העשויות פלסטיק, או לערבב את הנוזל בכפית חד פעמית, אף כשהכלי מתרכך ומתעוות מחמת החום. וסיבת ההיתר היא, משום שאין כוונתו

"מדוע הנכדים משחקים בחליפה שהכנתי למשיח? החליפה הזו שמורה עבורי, וכשיבוא המשיח אלבש אותה!"

אחכה לו בכל יום שיבוא

חליפה זו תלויה ואין מי שנוגע בה זמן רב - שיחקו בה והעיפו אותה מפה לשם. והנה בלילה נגלה האיש לבתו בחלום ואמר לה: "מדוע הנכדים משחקים בחליפה שהכנתי למלך המשיח? החליפה הזו שמורה עבורי, וכשיבוא המשיח אלבש אותה בתחיית המתים!". כשהקיצה בתו משנתה נזדעזעה מהחלום, ומאז שומרת היא את אותה החליפה לתחיית המתים שאביה ילבשנה.
(לבוש יוסף, מועדים)

סיפר לי אברך חשוב ששמע מבעל המעשה, יהודי ירא שמים מרמת אלחנן שבבני ברק, על אביו שהיתה לו אמונה וציפייה לביאת המשיח בצורה מיוחדת. כשהשותף שלו רצה לשפץ את החדרון של העסק שלהם, היה אומר לו: בשביל מה לשפץ? המשיח בפתח, חבל להשקיע על העצים והאבנים. כמו כן, מרוב שהיה חדור באמונה תמימה, תפר חליפה לבנה שבה יקבל את פני המשיח. לימים נפטר האיש בשיבה טובה והחליפה שלו היתה עדיין תלויה בארון בבית בתו (אחותו של מספר המעשה). באחד מן הימים, הנכדים השובבים ראו

פניני הפרשה

"הגעתי למקום לעקוב אחר מלאכת הבניה, והנה אני מבחין ברבנו כשהוא מגבל בטיט.... חשבתי שהוא עושה זאת כדי לסייע לפועל ולחסוך בכסף, ומיד ניגשתי ואמרתי לו שאני אעשה זאת במקומו..."

מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל מקיים מצוות בניית ארץ ישראל בגופו

ברבנו שמגבל בטיט.... חשבתי שלבטח רוצה לחסוך בכסף, ולכן עושה זאת כדי לסייע לפועל, ומיד ניגשתי ואמרתי לו שלא מכובד שראש הישיבה יעשה כן, ואני יעשה זאת במקומו.
חיך רבנו ואמר לי: "דודל, הרמב"ן (השגות לסה"מ מצוה ד') אומר שקיימת מצוה לבניית ארץ ישראל... בא נעשה זה ביחד..."
(כאיל תערוג)

והנְיָשָׁתָם אֶת הָאָרֶץ וישָׁתָם בָּהּ (במדבר לג נג)
בתחילת קיץ תש"ו נתמנה מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל לראש ישיבת חפץ חיים בכפר סבא, ואז עבר לגור שם.
סיפר הגר"ד כץ שליט"א: באחד הימים הגיע פועל לסגור את המרפסת שהיתה בבית הפנימיה, שהיה משותף לבית מרן זצ"ל. היה זה משום שחסרו מקומות לינה בישיבה, ורצו שיהיה עוד חצי חדר בביתו כאכסניה לתלמידים. כשהגעתי למקום, אני מביט בפועל שעושה מלאכתו בבניה, ואני מבחין

קנין חכמה - מסילת ישרים

המוכר היה מופתע. "אני רגיל לוויכוחים עם לקוחות, כשהם דורשים שאמכור להם במחיר זול יותר ואני מסרב. אולם בלקוח כזה שמתעקש לשלם יותר - לא נתקלתי מעודי..."

גודל זהירותו של הגה"צ רבי רפאל בנימין לוינ זצ"ל בעניני ממונות

מחירו של החפץ. והוסיף המוכר ואמר: "רגיל אני לוויכוחים עם לקוחות, אולם תמיד הוויכוחים הם באופן ההפוך, כשהם דורשים שאמכור להם במחיר מוזל יותר ואני מסרב. אולם בכזה לקוח המתעקש על מחיר גבוה יותר לא נתקלתי מעודי".
משהמשכנו בדרכנו הסביר לי אבא את פשר התנהגותו, וכה אמר לי: "חששתי שיהודי זה בתמימותו משראני במלבושי הארוך וזקני וכו' חשבני לאדם צדיק ועקב זאת החליט להוזיל עבורי את המחיר. אי לכך לא נחה דעתי עד שהבנתי ממנו שאכן המחיר שנקב זהו מחירו האמיתי של החפץ ללא כל הנחות".
(תפארת רפאל)

כמו שחמדת הממון רבה, כן מכשלותיו רבים. וכדי שיהיה האדם נקי מהם באמת, עיון גדול ודקדוק רב צריך לו. ואם נקה ממנו ידע שהגיע כבר למדרגה גדולה (מסילת ישרים פרק י"א).
סיפר בנו של הגה"צ רבי רפאל בנימין לוינ זצ"ל: פעם בלכתי עם אבא לישיבת 'בית אריה' עברנו דרך השוק הסמוך ואבא רכש חפץ פשוט באחד הדוכנים. לאחר שנקב המוכר בסכום החפץ, החל אבא לשואלו: "האם בטוח הנך שזהו המחיר האמיתי ולא יותר מכך?"
"כן, כן, בטוח אני בכך", השיבו המוכר. אולם אבא לא הרפה והמשיך לשואלו כשהוא מתחנן בפניו שיאמר לו את המחיר המלא ולא יעשה עבורו כל הנחה, ולא נחה דעתו עד שאמר לו המוכר כי מוכן הוא אף להשבע על כך שזהו

משנכנס אב: היום בשקיעת החמה מתחילים דיני 'תשעת הימים'

איסורי רחיצה, כיבוס, אכילת בשר ושתיית יין

בכלל איסור זה, אסורים גם בשר עוף ומיץ ענבים, וכן כל מאכל ומשקה שמעורבים בהם בשר ויין, כאשר טעם הבשר והיין מורגש בהם; ויש שאסר גם עוגות שמעורב בהן יין כדי להשביח את טעמן. וענבים אינם בכלל האיסור, ואף כשזב מהן המיץ לאחר שנבללו ברסק פירות וכדומה. [שו"ע תקנא, ט-י, משנ"ב נט רסג, ושעה"צ סח; ביאורים ומוספים דרשו, 68, 72 ו-80]

3. איזו רחיצה מותרת לכתחילה בתשעת הימים?

בשולחן ערוך הביא שני מנהגים בנוגע לזמני איסור הרחיצה בחודש אב: מראש חודש ואילך, או בשבוע שחל בו; ולמנהג האשכנזים יש להחמיר בכך מראש חודש ואילך.

איסור הרחיצה הוא אף במים קרים, אולם מותר לרחוץ את הפנים, הידים והרגלים במים קרים, ונחלקו הפוסקים בנוגע לזקן, אם נחשב כחלק מהפנים לענין זה, וכן נחלקו בנוגע לאיזור הנחשב כיד ורגל לענין זה.

כל איסור רחיצה זה הוא רק כשהרחיצה נעשית לשם תענוג, אבל כשנעשית לשם הסרת לכלוך הריהי מותרת. וכתבו הפוסקים שאף רחיצה במים קרים בימים החמים, לשם הסרת זוהמת הזיעה, מותרת; ויש שהתירו אף בסבון, כאשר הדבר נצרך להסרת הזוהמה. אולם, יש שלא הקלו בכך אלא לאיסטניס הרגיל לרחוץ בכל יום גם בחורף, ורק במים קרים וללא סבון; ויש שאסרו זאת מכל וכל. [שו"ע תקנא, טז, משנ"ב צג-צז, שעה"צ צח, וביה"ל ד"ה בחפיפת; ביאורים ומוספים דרשו, 110-109]

1. כיצד 'מכנינים' את הבגדים לתשעת הימים?

אסור לכבס בגדים או ללבוש בגדים מכובסים בשבוע שחל בו תשעה באב, מלבד בשבת; והאשכנזים מחמירים בכך מראש חודש אב. וכתבו הפוסקים שניתן 'להכין' את הבגדים מראש על ידי לבישתם לזמן מועט, באופן שלא ייחשבו עוד כמכובסים, ונתנו שיעורים שונים לזמן הנדרש - בין חצי שעה לכמה שעות. עוד נחלקו הפוסקים, אם ניקוי כתם בבגד נחשב ככיבוס האסור, ויש שהתיר רק כשהכתם ניכר בבגד.

ניקוי בגד בעזרת מטלית לחה מעט, אינו נחשב ככיבוס, אולם 'ניקוי יבש' המצוי במכבסות אסור על אף שהוא נעשה ללא מים. צחצוח נעליים ללא הברקתן אינו נחשב ככיבוס, ויש שהתיר אף את הברקתן, ויש שהתיר זאת רק לכבוד שבת, לאלו הנוהגים ללבוש בגדי שבת. [שו"ע תקנא, ג, ביאורים ומוספים דרשו, 38 ו-40]

2. עוגה שמעורב בה יין - האם מותר לאוכלה בתשעת הימים?

אכילת בשר ושתיית יין אסורות בשבוע שחל בו תשעה באב: מנהג חלק מעדות הספרדים להחמיר בכך מב' באב, ומנהג האשכנזים וחלק מעדות הספרדים להחמיר בכך כבר מראש חודש ואילך, למעט שבתות. המברך על בשר או יין בימים אלו ונזכר לאלתר באיסור, יטעם מעט כדי שלא תהא ברכתו לבטלה; וכן המבשל בשר לצורך שבת, יש שכתב שמוותר לו לטעום מעט מהתבשיל, אם הדבר נצרך להכנתו.

פניני הפרשה

ציבור גדול התכנס באולם. ערבבו את הפתקים בתיבת ההגרלה וקראו לאחד התלמידים להוציא פתק. כאשר הקריאו את שמו של הזוכה המאושר, נעתקה נשימת הנוכחים מרוב תדהמה...

משמיא קא זכו ליה...

ראשי הישיבה, תלמידים וציבור גדול התכנסו באולם. ערבבו את הפתקים בתיבת ההגרלה וקראו לאחד התלמידים להוציא את הפתק עם שם הזוכה המאושר. מוציאים אותו בדחילו ורחימו, ונשמת הנוכחים נעתקה - הזוכה היה לא אחר מאשר רבי מנשה אורשלימי זכרונו לברכה... אך בזה לא נגמר הסיפור. שוב מערבבים את הפתקים, מוציאים שוב פתק כדי להכריז על הזוכה השני - ושוב הזוכה הוא רבי מנשה! דממה הושלכה באולם, הנוכחים בהלם מוחלט. באותו הרגע נזכר רבי אפרים בדברי אביו שאמר: "אם אזכה, אעביר את הזכה בחזרה לישיבה".

(הובא בגיליון נר לשולחן שבת, מטות מסעי תשע"ב)

אֵל אֲשֶׁר יֵצֵא לוֹ שְׁמֵהּ הַגּוֹרֵל לֹא יִהְיֶה, לְמִטּוֹת אֲבֹתֵיכֶם תִּתְּנָהּ; (במדבר לג נד)

המעשה המפעים דלהלן מופיע בסוף ספר 'נחלת מנשה' שי"ל לזכרו של הרה"ג רבי מנשה אורשלימי ז"ל, שהיה איש צדקה וחסד, תלמיד חכם וירא שמים מרבים. שנה אחת חפץ בנו הרה"ג רבי אפרים לערוך התרמה למען ישיבות בין הזמנים לבחורי ישיבתו - 'פאר משה'. לצורך כך הופצו כרטיסי הגרלה, כאשר הפרס הראשון היה כרטיס טיסה לקברות צדיקים בחו"ל. פנה ר' אפרים אל אביו וביקשו שירכוש אף הוא מספר כרטיסים. רבי מנשה שמח וקנה, אך תנאי נחרץ היה בפיו: והיה אם יזכה בפרס, הרי הוא תורם את זכייתו לישיבה. עבר זמן, ורבי מנשה הלך לעולמו. הגיע יום ההגרלה, ודאגה קיננה בלב המארגנים. מצב הישיבה היה בכי רע, ומהיכן יקחו לשלם לזוכה בפרס הראשון...

הוא ירד עם חברו הסוחר אל המרתף, ניגש אל הפינה שבה החביא את הכסף וביקש להוציאו. אך בהגיעו לשם נפלטת מפיו זעקת שבר: "השקית איננה!"

"ממצווה לעולם לא מפסידים" | מעשה שהיה, מתוך גיליון 'סיפורים נפלאים' בעריכת הרב ברוך רובין שליט"א

בהגיעו לשם, נפלטת מפיו זעקת שבר. "השקית איננה!" הוא מחפש בכל החורים והסדקים, אבל לשווא! הכסף לא נמצא. הוא עולה, כאחוז-טירוף, אל הבית, ושואל את אשתו האם מישהו היה במרתף בזמן האחרון. אשתו, שלא הבינה מדוע בעלה מבוהל כל כך, השיבה כמסיחה לפי תומה: "אכן, היתה לי השבוע עוזרת, והחלטנו להתחיל לנקות את הבית לקראת חג הפסח (האירוע התרחש בחודש אדר). החלטנו שהמקום הראשון הזקוק לניקיון הוא המרתף, ואכן החילונו לנקות שם את כל השטח, ואף פינינו את כל השקיות הישנות, וכל החפצים שאין בהם תועלת".

"ולאן השלכתן את הכל?" – שאל הבעל המבוהל. "מה פירוש לאן? לפח האשפה!" – משיבה האשה, שעדיין אינה מבינה על מה הבהלה הגדולה. בשומעו זאת, רץ הבעל במהירות רבה אל ביתן האשפה, ולשמחתו הוא רואה שהשקיות שפוננו מהמרתף עדיין שם. לאחר שחיטט ממושכות בין שקיות האשפה, איתר את השקית עם חבילות הכסף שהיתה מונחת אף היא בפח... היה זה ביום רביעי. האשה ניקתה את המרתף ביום שני, והמשאיות של איסוף הזבל במונסי, אוספות את האשפה ביום חמישי! ברגע זה עמד בעל הבית נדהם ומשתאה לנפשו לראות את הנס הגדול שעשה עמו הקב"ה, ואת השכר העצום ששילם לו על רצונו לקיים מצוות הלוואה. שהרי רק בשל הסכמתו לקיים את המצווה באופן מידי, הזדמן לו לגלות את דבר ניקוי המרתף על ידי אשתו, ואת השלכתה של שקית המזומנים לפח הזבל. וכיוון שרצה הקב"ה את מעשיו, עזרו גם בכך שהדבר היה יום אחד לפני שאוספים את האשפה (ברכי נפשי) (להורדת גיליון סיפורים נפלאים – מטות מסעי, לחץ כאן)

כלל זה צריך להיות חדור במוחו של כל יהודי: ממצווה לעולם לא מפסידים. לבד מהשכר הרוחני שיקבלו עושי המצוות בעולם הבא, ממתין להם גם שכר רב בעולם הזה.

הנה לפנינו סיפור ששיגר לנו הרב נטע שלמה זילבער מהעיר מונסי שבניו יורק. הרב זילבער מדגיש שלפני שהוא מעביר את הסיפורים אל הגר"י זילברשטיין, הוא הולך ומברר על אמיתותם בירור אחר בירור. הוא אינו סומך על אף אחד, אלא מקפיד לפגוש את בעלי המעשה ושומע את כל הפרטים מפייהם, ורק אז הוא מעביר את הסיפורים לפרסום.

הסיפור הנוכחי החל, כאשר אחד התושבים החרדיים במונסי ניגש לחברו וביקש ממנו הלוואה גדולה. הוא סיפר שמדי כמה חודשים הוא נוסע לסין כדי להזמין סחורה עבור העסק שלו, ותמיד הוא משלם במזומן, ומקבל מחיר מוזל מאוד. "מחירה של הסחורה שאני רוכש בסין מגיע כל פעם לכמה רבבות דולרים", אמר הסוחר לחברו, "וגם הפעם אני זקוק לסכום כזה, אבל בשל מצבי הכספי הדחוק אין בכיסי הפעם פרוטה לפרוטה". הוא ביקש מחברו הנאמן שילוה לו את הסכום הזה.

החבר, שהכיר בו ובנאמנותו וידע שאפשר לסמוך עליו במאת האחוזים, לא ראה בכך כל בעיה, ואף גילה לידיו סוחר שבשנתיים האחרונות צבר לעצמו סכום כסף גדול לחתונת בתו, המסתכם ברבבות דולרים, ולעת עתה אין לו צורך בהם. את סכום הכסף הסתיר האיש במרתף ביתו, ולא גילה על כך לאף אחד, אפילו לא לאשתו. עתה הוא ירד עם חברו הסוחר אל המרתף, ניגש אל הפינה שבה החביא את הכסף, וביקש להוציאו.

אסור לקבל לשון הרע - אפילו מהאדם הנאמן עלינו ביותר

הצטרפו אלינו ללימוד היומי בספר 'חפץ חיים'

אחת בענינים אלו של לשון הרע, שאנשים רבים אינם חושבים זאת לאיסור בעוונותינו הרבים, וכן לא מצוי שלא יהיה שום לימוד זכות על אותו אדם, וכו' ולכן אין לסמוך כלל על היתר זה למעשה. והוסיף (שם ובבאמ"ח ס"ק טז), שכמה אנשים טועים בענין זה, שכששומע אדם לשון הרע ורכילות מהוריו, או מאשתו, מקבל זאת כאמת, כי חושב שהם בודאי לא ישקרו לו, וזו טעות גמורה, כי לא שייך לומר אפילו על אשתו שנאמנת אצלו כשני עדים, כי אפילו הנשים הצנועות אנו רואים שגורעות ומוסיפות בסיפור, וגם צריך שבכל דבר יאמין לה כשני עדים וזה אינו מצוי כלל, ומלבד זאת צריך שלא יהיה שום צד זכות בדבר, ושיהיה תועלת להבא, ואינו מצוי כמעט במציאות שיתקיימו כל התנאים.

ההלכות הנלמדות היום ב'חפץ חיים' (כלל ז' מהלכות לשון הרע סעיפים ז-ח) עוסקות באיסור קבלת לשון הרע מאדם שנאמן על המספר כמו שני עדים. 'חפץ חיים' כותב, שרק בדברים שאם הם אמת מותר לספר בגנותו בגללם, יש נפקא מינה למהימנות של המספר. אבל בדברים שיש לתלות עליו זכות, כגון בחסרון ידיעת איסור המעשה, או שהיה שוגג, או לספר עליו דברי דופי וגנאי בעלמא וכו', בזה אין נפק"מ כלל לנאמנות של המספר, שהרי גם אם הדברים אמת אסור לספרם. בביאורים ומוספים מציינים, כי למעשה כתב הח"ח שבזמננו [לאחר זמן התלמוד], הסכימו הפוסקים שאין לומר על אף אדם שהוא נאמן כשני עדים, כי לא ברור לנו הגדר בזה, ומלבד זאת לא מצוי אפילו כמעט אחד מאלף שנוכל לומר עליו שנאמנים דבריו אצלנו כשני עדים, שלא יגרע או יוסיף אפילו תיבה

המוסר היומי

לאכול בשיא הנחת ולישון בלי שמץ של הפרעה? לא בעבודת השי"ת!

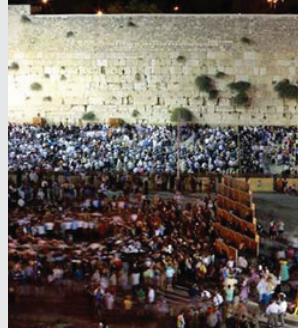

מתוך הנלמד השבוע בתוכנית קנין חכמה:

הפועלים העושים מלאכה אצל משפיריהם. וכדברך יוצאי הצבא במערכותיהם - אשר אכילתם בחפזון, ושנתם עראי, ועומדים תמיד מוכנים לעת קרב. ועל זה נאמר: כי אדם לעמל יולד. וכשיגיל עצמו על זה הדבר ימצא העבודה קלה עליו וזאי, כיון שלא יחסר בעצמו ההזמנה וההכנה אליה. ועל זה הדבר אמרו זכרונם לברכה: כך היא דרכה של תורה - פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן, שהוא כלל ההתקנה בתכלית מן המנוחות והעדונים".

[מסלת ישרים פרק ט]

"מי שירצה לאכל אכילותיו בכל הישוב והמנוחה, ולישון שנתו בלי טורד, וימאן ללכת אם לא לאטו, וכיוצא בדברים האלה - הגה יקשה עליו להשפכים לבתי פגסיות בבקר, או לקצר בסעודתו מפגי תפלת המנוחה בין הערבים, או לצאת לדבר מצוה אם לא יהיה העת ברור; וכל שכן למהר עצמו לדבר מצוה או לתלמוד תורה. ומי שמתגיל עצמו למנהגות האלה, איננו אדון בעצמו לעשות הפך זה ששירצה, כי כבר נאסר רצונו במאסר ההרגל הנעשה טבע שני. ואמנם, צריך שיידע האדם כי לא למנוחה הוא בעולם הזה, אלא לעמל וטרח, ולא ינהג בעצמו אלא מנהג

הכותל המערבי תשע"ח: דרך הפקס של ישיבת 'אש התורה' תוכלו לשלוח בקשות ותפילות, ואפילו ל'בזק' יש קו ישיר למסירת שמות שיועברו לבין אבני הכותל...

הכל על שריד בית מקדשנו, הכותל המערבי, שיבנה במהרה בימינו

מקומות כתלי הר הבית, ומדבריו ושירותיו למד בעל ה"פאת השולחן" שבזמן ה"כפתור ופרח" לא נהגו כלל להתפלל ליד הכותל המערבי, אלא ליד "שער הרחמים" שבחומה המזרחית.

כולנו מכירים את הסיפור (שמופיע גם בספר "אלה מסעי" שחיבר מהר"ם חגיז זצוק"ל), שהכותל המערבי היה מוסתר בהררי אשפה אדירים, עד שהסולטן סולימן הורה, לפני קרוב לחמש מאות שנה, לשפוך מאות מטבעות זהב וכסף ליד הררי האשפה. למקום הגיעו המונים, שחיטטו באשפה, כדי למצוא את הזהב, עד שהכותל המערבי התגלה במלוא הדרו. נמצא, לפי סיפור זה, המספר לנו שהכותל המערבי היה מכוסה באשפה שנים רבות, שאכן ישנו אישור רציני לסברה שהיהודים התפללו רק באזורים אחרים, כמו בשער הרחמים, אך לא בכותל המערבי. מנגד, הספר "הר הקודש" וספרים נוספים מוכיחים שגם בתקופתו של ה"כפתור ופרח" הזכירו כבר הקדמונים את הכותל המערבי במתכונתו הנוכחית.

לא להכניס ידים!!!

לדעתו של הרדב"ז, הרי הכותל המערבי הוא קיר העזרה בעצמו, אך רוב גדולי האחרונים חלקו על דעתו וסברו, שקיר הכותל המערבי הוא קיר מקירות הר הבית. לדעתו של הרדב"ז עלינו להתרחק, מגודל קדושת הכותל והיותו נטמא מתים, הרבה מהכותל המערבי. אך כאמור, רבים וגדולים חולקים עליהם (כמו הפאת השולחן והאבני נזר ותבואות הארץ ומעשי למלך ובעל שו"ת חבלים בנעימים ועוד), וסוברים שהכותל הוא קיר מקירות הר הבית. וכך כותב בספר "עבודה תמה": "היו פה מקרוב אנשים נאמנים ונכבדים ותלמידי חכמים מירושלים עיר הקודש, ובתוכם היה מופלג בתורה ודיברתי עמם אודות הכותל המערבי, וכולם פה אחד ענו ואמרו שאין להם שום ספק כעת, והוא מוסכם אצל כולם, בין ספרדים ובין אשכנזים, שהכותל המערבי אינו לא מן ההיכל ולא מן העזרה, רק מהר הבית".

הגאון האדר"ת, רבי אליהו רבינוביץ' תאומים זצ"ל, רבה של ירושלים לפני מאה שנה, מזהיר בספרו "משכנות לאביר יעקב", ש"הירא וחרד לדבר ה', בוודאי יחוש לנפשו, שלא יושיט גם אצבע אחת בין סדקי כותל המערבי, לבל יכשל חלילה בספק איסור תורה". איסור תחיבת האצבעות לבין אבני הכותל הוא מפני שלדעת האדר"ת, נחשב כ"ביאה במקצת" למקומות הקדושים לנו. ואולם לגעת באבנים עצמן ולנשקן, מבלי לתחוב ידיים פנימה, מותר למי שטבל (שו"ת ציץ אליעזר).

המוסלמים לא קשורים

המוסלמים כלל לא מזכירים בספריהם הקדומים את הכותל המערבי. רק במאה העשרים, ככל שהתגברו יותר ויותר החיכוכים בין היהודים למוסלמים, החלה "המסורת המוסלמית" להזכיר את הכותל המערבי, כמקום אליו קשר מוחמד את ה"בהמה הפלאית" שלו, אל-בוראק, לאחר "הטיסה הלילית" שלו ממכה למסגד אל אקצא, שבסמוך לכותל המערבי. המוסלמים החלו בדורות האחרונים לקרוא לכותל בשם "אל בוראק", על שם אותה בהמה פלאית ודמיונית, בה "טס" מוחמד ל"מסעות הקודש" שלו (...). בתקופת המנדט הבריטי, דרש המופתי אמין אל חוסייני מהאנגלים להעביר למוסלמים את השליטה בכותל המערבי, שהרי הסוס של מוחמד נקשר לכותל... המופתי המוסלמי לא התרשם מדברי הוגי דת מוסלמים אחרים, הסוברים שבהמת הרכיבה הזאת נקשרה דווקא לכותל הדרומי, כי בפוליטיקה כמו בפוליטיקה, אם אפשר לקחת עוד משהו מהיהודים - אז למה לא... ב"אנציקלופדיה האיסלאם" ובכל ספרי הוואקף עד לפני כעשרים שנה בלבד, אין כלל איזכורים לכותל המערבי ומקומו, דבר המוכיח שכל הנסיון לקשור את האסלאם לכותל המערבי, אינו אלא המצאה ערבית, שנועדה לצרכים פוליטיים.

הרבנים לא רצו לקנות את הכותל

לדעת גדולי ישראל, שהכותל הוא קיר של הר הבית (ולא קיר עזרת המקדש), מצטרפים החוקרים, הסוברים שמדובר בקיר התמך המערבי של מתחם הר

הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

בְּיַאֲנֵי ה' שָׁכַן בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (במדבר לה, לד)

הכותל המערבי לפני אלף שנה: משה פונה להתפלל להקב"ה ליד "הכותל המערבי". הוא יוצא מביתו, עובר מספר סמטאות, פונה שמאלה ומגיע למקום התפילה המקודש ליהודים. לא, משה לא הגיע לכותל "שלנו". הוא הגיע אל "שער הרחמים", שם התפלל רב האי גאון, שם התפללו היהודים מאות שנים. הכותל המערבי, שנת תש"ט: הצדקנית החסודה מרת בריינדל מביטה מהבית הגבוה שבירושלים החדשה לעבר "הכותל המערבי". היא מיישרת מבט לכיוון ירושלים העתיקה ומכוונת את עיניה ואת ליבה אל הכותל, השבוי בידי לגיונרים חמושים. לא, היא איננה יכולה להתקרב אל הכותל, השרוי ביד זדים, בידי המלך הירדני שוחר המלחמה.

הכותל המערבי, שנת התשע"ח: רחבת הכותל עמוסה וגדושה ביהודים רבים, הבאים לשפוך את צקון לחשם לפני הבורא יתברך. בצד ימין תפגשו עשרה תלמידי חכמים, האוחזים בדפי שמות ארוכים ובלתי נגמרים. אלו הם נציגי אחת מקופות הצדקה, המציעים לכם שיתפללו בעבורכם 40 יום ברציפות, תמורת תרומה לעניי ארץ ישראל. אלפי יהודים נוספים, כל מיני סתם משועממים וגם סקרנים, צופים און-ליין בכותל המערבי, באמצעות אתר המחשב של "אש התורה", המשדרים 24 שעות ביממה את הכותל המערבי ונוכחות המתפללים שבו. דרך מכשירי הפקס של ישיבת "אש התורה" תוכלו לשלוח בקשות, שיוטמנו בכותל המערבי, ובאתרי מחשב אחרים ניתן לשגר מיילים (דואר אלקטרוני) עם תפילות ובקשות לכותל המערבי. גם ל"בזק" ישנו קו ישיר לכותל המערבי, בו אתם מוסרים שמות ונציגי 'בזק' מעבירים אותם לבין אבני הכותל...

ה'יהודים מקוננים על עצמם ונאנחים'

"הנוסע מברודו", אדם נוצרי-צרפתי, שעלה לירושלים בשנת ד' אלפים צ"ג, מספר בספרו "יומן מסע מברודו לירושלים", שיש שתי אנדרטאות של אדריאנוס, ולא רחוק מהאנדרטאות נמצאת אבן נקובה, שהיהודים באים אליה כל שנה ומושחים אותה בשמן. הם מקוננים על עצמם באנחות וקורעים את בגדיהם, ואז עוזבים. הנוסע היהודי המפורסם, ר' בנימין מטודלה, שביקר בירושלים בערך בשנת ד' אלפים תתקל"ג, מזכיר בספרי מסעותיו את הכותל המערבי, "אחד מהכתלים שהיו במקדש בקודש הקודשים, וקוראים אותו "שער הרחמים", ולשם באים היהודים להתפלל בפני הכותל בעזרה".

רבי יצחק חילו מזכיר בספרו "שבילי ירושלים", שאכן, הכותל המערבי נקרא אז "שער הרחמים", אך רבים סוברים שהיהודים באותה התקופה התפללו במקומות אחרים, כמו באזור הדרום-מזרחי של חומת הר הבית, ובמיוחד סמוך לשערים שהקימו המוסלמים בכותל המזרחי ובכותל הדרומי, כאשר על כתלים אלו נמצאות כתובות ובהן שמות של רבינו עובדיה מברטנורא ז"ע, המתאר את התפילה בכותל המערבי. זמן קצר לאחר כיבוש ירושלים בידי העות'מאנים (בשנת ה"א רע"ז), החל השלטון העות'מני לשקם את העיר ואת המבנים שבה, ואף עודד את היהודים מגורשי ספרד להתיישב באזור. לכן, בגלל הנגישות והאפשרות שבדבר, החלו היהודים לפקוד דוקא את הכותל המערבי ולהתפלל בו בקביעות.

המקור לעלות לכותל המערבי, מצוי כבר במדרש "שיר השירים", שם מובא: "ישראל משולים ליונה, מה יונה זו, אע"פ שאתה נוטל את גוזליה מתחתיה אינה מנחת את שובכה לעולם, כך ישראל, אף שחרב בית המקדש, לא ביטלו עליית ג' רגלים בשנה". הר"ן, מגדולי הראשונים, כותב ש"היו מתאספים בכל סביבות ירושלים לעלות לרגל לירושלים, כמו שעושים גם היום". דברים אלו, שהיהודים עלו לרגל בכל הדורות, החל מחורבן בית המקדש השני ועד היום, מובאים גם בשו"ת התשב"ץ, בשו"ת חתם סופר, בפירוש מהרי"ץ חיות על גיטין ד' ב' וגם באריכות בספר "שדי חמד" (מערכת ארץ ישראל אות א') ובספרי ויאמר שמואל. אך האם היהודים התפללו דווקא ליד הכותל המערבי, או במקומות אחרים? אכן, כלל לא בטוח. ה"כפתור ופרח" מאריך לשרטט בספרו הגדול את

הבית המורחב, אותו בנה המלך הורדוס. כיום רובו של הכותל קבור מתחת ולפני השטח, מלבד רחבת הכותל המערבי, "הכותל הקטן" ומספר מקומות בהם הכותל חשוף, ומשמש כקיר לבתים פרטיים ברובע המוסלמי. חלק מהכותל נמצא גם בגן הארכיאולוגי הסמוך, כשמהגן ניתן גם לגשת אל הכותל הדרומי. הכותל המערבי, הגלוי כיום לעינינו מול רחבת התפילה, ארוך 57 מטר וגובהו 19 מטרים. אך אורכו המלא של הכותל מגיע ל- 488 מטרים וגובהו מוערך ב- 32 מטרים, רובם חבויים מאחורי ומתחת לבתי הרובע המוסלמי, כפי שניתן לראות ב"מנהרות הכותל" המיוחדות והיפות, שהתגלו רק בשנת תשמ"ה ונפתחו לקהל רק לפני 9 שנים, בהוראתו של ראש הממשלה דאז והיום, בנימין נתניהו. בימי השלטון העות'מאני, נחשב הכותל לחלק מהשטח שהיה בבעלות הנהלת הוואקף המוסלמי על הר הבית. בשנת התרמ"ח ניסה הברון היהודי אדמונד דה-רוטשילד לרכוש את הכותל המערבי במהלך ביקורו המפורסם בארץ ישראל, אך גדולי רבני ירושלים התנגדו ליוזמה, מחשש שהמוסלמים יגיבו קשה על העניין ויתפתחו מהומות דמים. כעבור כ-40 שנה פנה הפעיל הציוני דוד ילין לשגריר ארה"ב באיסטנבול, הנרי מורגנטאו האב, וביקשו לפעול שהשלטון העות'מאני יסכים למכור את הכותל ל"חברה להחזקת המקומות ההיסטוריים בארץ ישראל", שהקימו ילין וחבריו. ילין הציע לתורכים מליון פרנקים צרפתיים, אך ההצעה נדחתה כנראה על הסף.

עם כיבוש הכותל במלחמת תשכ"ז, הרסו השלטונות הישראליים את כל "שכונת המוגרבים" ששכנה ליד הכותל המערבי, ובמקום נבנתה רחבת הכותל הגדולה, בה אנו מתפללים כיום, בוכים ומבקשים על בנין בית המקדש כולו, בקרוב, עוד השנה בס"ד.

מה עושים עם פתקי הכותל?

המנהג לתחוב פתקים של בקשות ושמות בינות לאבני הכותל- המערבי, מופיע כבר בספר "פדה את אברהם" לרבי אברהם פלאגי זצ"ל. ספרי ההלכה מציעים שלא לכתוב בפתקים אלו פסוקים או שם ה', משום שלפעמים הפתקים נופלים, נאבדים ומתבזים. בשו"ת שבט הקהתי (שנראה כי חזה את הביזיון הגדול שהתרחש עם קריאתו של הפתק האישי, שתחב נשיא ארה"ב

ברק אובמה בין אבני הכותל...), מזהיר שלא לפתוח ולקרוא את הפתקים הללו, כיוון שהאנשים המניחים אותם שם מקפידים על כך. בעבר התפרסמו סיפורים כלל לא סימפטיים על אלו שפתחו את הפתקים וקראו בהם בלי רשות. אז כדאי להיזהר...

ומה עושים עם אלפי רבבות הפתקים, שנתחבים בין אבני הכותל בכל שנה? רב הכותל, הרה"ג רבי שמואל רבינוביץ' שליט"א, דואג, יחד עם קבוצת העובדים שבכותל, להניח את כל הפתקים בשקית ולגונזם בגניזה, כדי לכבד את הפתקים וכדי להישמר מביזיון של פתקים, בהם נרשמו דברי תורה וקדושה. בשנים האחרונות התפשטה הסגולה להתפלל ארבעים יום ליד הכותל המערבי, וכך להיושע בדבר ישועה ורחמים. סגולה זו אינה קדומה, ומקורה ברבי הצדיק והקדוש רבי שלומקה' מזוועה זצ"ל, שחי בירושלים ופעל בה ישועות גדולות לפני חמישים שנה. ודבר מעניין ומפעים: הגאון רבי משה הלברשטאם זצ"ל, היה אומר בשם הרבי, רבי דוד מלעלוב זצ"ל, שבכל ערב שבת אחר חצות יורדים האבות והאמהות הקדושים לכותל המערבי. ועוד פרט מעניין: רבה של ירושלים, הגרי"ח זוננפלד זצ"ל, הקפיד שלא ללכת לכותל המערבי יותר מפעם בחודש, כדי שלא לצנן לעצמו את ההתפעלות וההתרגשות מהכותל הקדוש, אשר השכינה לא זזה ממנו מעולם.

הרואה את ירושלים בחורבנה או את המקדש בחורבנו, אם רואה את המקום בבירור - עליו לקרוע קריעה בבגדו. כשנמצאים סמוך לעיר העתיקה, או כשרואים את חומותיה או את בתיה, ועברו להם 30 יום מביקורו הקודם במקום, עליו לקרוע את בגדו. וכאשר רואים את מקום המקדש, צריך לקרוע שוב, וכשרואים את ירושלים ומקום המקדש ביחד, צריך לקרוע רק קריעה אחת (פוסקים). ועיי' בס' שלהי דקייטא בזה). הגר"נ גשטטענר זצ"ל הכריע שגם בחור, שהבגדים שלו שייכים להוריו, צריך לקרוע.

ועוד הלכה מעניינת: המגיע לכותל המערבי, צריך להשתחוות מעט, (יעוין רמב"ם כלי המקדש ה', י"א ובשולחן ערוך סימן ק"נ סעיף ה' ובספר מנוחת אמת פרק י"ב).

□ ושניפגש כולנו, בקרוב מאד, בבית המקדש...